

II

El mateix darrer dia de l'any, però tan tard que ja és negra nit, tres homes estan bevent cervesa i aiguardent asseguts al petit parterre que envolta l'església de la ciutat. S'han instal·lat en una catifa d'herba mústia, sota el brancam d'uns til·lers negres que brillen per la humitat. Han passat el vespre refugiats en una taverna, però quan ha arribat l'hora de tancar han hagut d'anar a buscar un altre racó a l'aire lliure. Saben molt bé que és la nit de Cap d'Any, i és precisament per aquesta raó que s'han dirigit als jardinetes de l'església. Volen estar com més a prop millor de la torre de les hores per poder sentir les campanades i que no els passi per alt el brindis de l'any nou.

Tanmateix, no estan a les fosques; al contrari, estan ben il·luminats per la claror que els alts fanals elèctrics dels carrers circumdants projecten en els jardinetes de l'església. Dos d'ells són vells i decrepits, un parell d'infeliços que dormen a la muralla i que han entrat d'amagat a la ciutat els dies de festa per beure's les monedes que havien arreplegat pidolant. El tercer és un home de trenta anys i escaig. Va molt esparracat, com els altres, però és alt i fornit, i fa l'efecte que encara és un home fort i tot d'una peça.

Els fa por ser descoberts i que la policia els faci fora, i per això s'han assegut molt junts per poder parlar fluixet, gairebé a cau d'orella. El més jove porta la veu cantant i els altres dos escolten, i ho fan amb tanta atenció que ja fa una bona estona que no toquen l'ampolla.

—Fa temps tenia un amic —explica el xerraire amb un to a la veu que li dona un aire greu, quasi misteriós, alhora que l'astúcia

li espurneja als ulls— que es transformava la nit de Cap d'Any. No perquè dediqués aquell dia a passar comptes i al final no estigués satisfet amb el balanç de l'any, sinó perquè havia sentit parlar d'una cosa espantosa i molt perillosa que et podia succeir just aquest dia. Us asseguro, companys, que es passava el dia mut i angoixat, des del matí fins a la nit, i no feia ni un glop en tot el dia. Mira que l'home estava sempre content, però la nit de Cap d'Any era impossible arrossegat-lo ni que fos a fer una mica de gresca com nosaltres ara, tan impossible com que vosaltres arribeu mai a brindar a la taula del governador.

»Sí, sí, companys, aneu a saber de què tenia tanta por... No hi havia manera d'arrencar-li què era, però una vegada vaig aconseguir que m'ho expliqués. Però... ¿potser no us ve de gust escoltar la història aquesta nit? Posa una mica la pell de gallina explicar-la en els jardinetes d'una església, perquè... aquí hi devia haver el cementiri abans... ¿Què hi dieu, companys?

Naturalment, els dos rodamons li van deixar clar que ells no sabien què volia dir tenir por dels fantasmes, i el jove va continuar.

—L'home de qui us parlo venia de bona família. Havia estudiat a la universitat, a Uppsala, o sigui que sabia bastant més que nosaltres, ja us ho podeu imaginar. ¿I sabeu què, companys? L'home aguantava sobri i quiet tota la nit de Cap d'Any només perquè no volia ficar-se en cap baralla ni patir cap desgràcia o accident per tal d'evitar morir-se aquell dia. Tant li feia quin dia es moriria, sempre que no li passés res letal la nit de Cap d'Any, perquè es pensava que, en el cas que fos així, l'obligarien a menar el carro de la Mort.

—¿El carro de la Mort? —repeteixen els dos oients a l'uníson i en to interrogatiu.

L'home alt i cepat es diverteix fent créixer la curiositat dels dos homes tot preguntant-los si de debò volen escoltar la histò-

ria allà, al cementiri, però a ells els bulls la sang d'impaciència i l'animen a prosseguir.

—Doncs bé, aquest amic estava seguríssim —continua el narrador— que existeix un carro molt vell, vellíssim, d'aquells que fan servir els pagesos quan van a mercat, i tan atrotinat que no l'haurien de deixar passar per la carretera. Va sempre tan brut de fang i de pols que amb prou feines es pot veure de què està fet. L'eix de les rodes està esgarrat, les llandes ballen tant que grinyolen, fa tant de temps que no li posen oli a les rodes que ja ningú no recorda quan va ser la darrera vegada, i tot xerrica fins a fer-te parar boig. La caixa està podrida del tot, el coixí fet malbé i estripat, i la meitat del marc que envolta el pescant ha caigut. I tirant el carro hi va un cavall vell, vellíssim, amb un sol ull, coix, amb la cua i la crinera grises pel pas dels anys. Està tan flac que l'espina li sobresurt com la fulla d'una serra sota la pell i se li poden comptar totes les costelles. Encarcarat, gandul i rebec, va més lent que un nen de quatre grapes. Els arreus del cavall estan tan gastats i rovellats que han perdut totes les sivelles i tots els ganxos, de manera que ara van lligats amb trossos de cordill i vímet de bedoll. No li queda cap ferramenta de llautó ni de plata, tan sols alguna borla bruta que, més que adornar, el que aconseguix és enlletgir-lo encara més. I les regnes s'adiuen amb els arreus, ja que no són més que un enfilall de nusos, i les han apedacades tantes vegades que ja no s'hi pot fer res més.

L'home alça la mà i estira el braç per agafar l'ampolla, potser més que res perquè els dos oients tinguin temps de pair el que han sentit.

—Potser teniu la impressió que això que us explico no té res d'extraordinari —reprèn el fil el narrador—, però pareu atenció perquè resulta que, dalt del pescant trencat i agafat a aquestes regnes tan estropellades, un carreter repulsiu, amb l'esquena en-

corbada, mena el cavall. Té els llavis morats i les galtes de color gris cendra, i els ulls foscos com miralls esquerdatos. Porta una capa llarga i negra, plena de llànties, amb una caputxa tirada avall que li tapa la cara, i a la mà té una dalla de mànec llarg, rovellada i esmussada. I ara pareu atenció, companys, perquè l'home que guia el carro amb les regnes fetes de nusos no és un carreter qual-sevol, no: està al servei d'un amo molt sever a qui diuen la Mort i que ronda dia i nit complint el seu deure. Tan bon punt hi ha algú que està a frec de morir-se, cal que s'hi presenti, és clar, i aleshores esperona el pobre cavall coix, que corre tant com pot per arribar al lloc amb aquest carro que sona com un sac de gemecs.

El narrador fa una pausa i sondeja el rostre dels companys. Quan veu que estan tan expectants com podia desitjar, continua amb el relat:

—Estic segur, companys, que alguna vegada deveu haver vist un dibuix de la Mort, i us deveu haver fixat que en general la Mort va a peu. Però és que aquesta no és la Mort pròpiament, sinó el seu carreter. I, és clar, és fàcil imaginar que un amo com aquest potser només vol carregar el bo i millor de les vides segades i deixa que els pobres brins de palla o les males herbes que creixen al marge els reculli el carreter. Però ara pareu bé l'orella, companys, perquè heus aquí el més extraordinari d'aquesta història: resulta que, encara que el carro i el cavall que ronden a totes hores fent aquesta feina són els mateixos, el carreter no és sempre el mateix, sinó l'últim mort de l'any, aquell que exhala el darrer sospir just quan toquen les dotze de la nit de Cap d'Any; aquest és el que està predestinat a ser el carreter de la Mort. El seu cadàver és enterrat com el de la resta dels difunts, però el seu espectre cal que es posi la capa, agafi la dalla i vagi passant per les cases on hi ha un moribund, i així durant tot un any sencer, fins que en quedi alliberat el Cap d'Any següent.